

DANMARK SET FRA LUFTEN – FØR GOOGLE

Ny stor national portal for luftfotografier til belysning af det 20. århundredes historiske og kulturgeografiske udvikling på land og i by. I første omgang med luftfotografier over Fyn.

AF HENRIK DUPONT, HD@KB.DK, DET KONGELIGE BIBLIOTEK

september 2012 lancerede Det Kongelige Bibliotek hjemmesiden Danmark set fra luften – før Google som et forsøg på at forene decentral lokal viden med centrale store samlinger af materialer.

Nationalbiblioteket har hverken viden eller ressourcer til at give millioner af billeder metadata, men vi har som stor institution mulighed for at etablere effektive systemer til skanning og formidling.

Udfordringen var så at få vakt interessen blandt lokale borgere, dette må siges at være sket over al forventning. På 6 måneder er mere end 100.000 billeder blevet beriget med information, samt har fået en præcis stedsbestemmelse.

Det Kongelige Bibliotek har som nationalbibliotek til opgave at indsamle dansk kulturarv og tilgængeliggøre denne på nutidens vilkår til forskning, studier og oplevelser. Den nye portal er i højeste grad et eksempel på denne opgave inden for billedkategorien luftfotografier.

Det Kongelige Biblioteks luftfotosamlinger overstiger 5 millioner enheder med omkring 4 millioner unikke optagelser, idet en del serier findes som både negativt og positivt. Optagelserne består af skråfotografier (o. 3.5 millioner enheder), mens der findes knap 2 millioner lodfotografier.

Luftfotografierne har, udover deres oprindelige anvendelse, fået en række nye anvendelser inden for landskabsundersøgelser, forureningssager, nabo- og skelsager ved siden af den helt store interesse blandt slægts- og lokalhistorikere.

Tilgængeligheden til disse billeder har været vanskelig, da billederne alle er ordnet i deres oprindelige samlinger, dvs. i mange forskellige systemer. De fleste skråfotografier er kun delvist bestemt, idet det vides inden for et givent område at der er taget billeder, men det enkelte billede er ikke præcist angivet eller bestemt.

Luftfotosamlingen har, siden købet af Sylvest Jensens samling i 1989, fungeret og formidlet gennem indtægtsdækket virksomhed, hvilket har skabt en del utilfredshed specielt i lokalhistoriske kredse. Det er imidlertid ganske tidskrævende at finde de konkrete billeder frem og derfor bekosteligt, ligesom kopiering heller ikke er gratis. Desuden var dette et krav fra ministeriet efter det store køb i 1989.

I 2009 fik biblioteket mulighed for at få del i de såkaldte UMTS- midler til digitalisering og dermed påbegynde

at give en lettere adgang til denne samling af billeder. Biblioteket har alle ophavsrettigheder til samlingerne, hvorfor vi kan stille dem til fri afbenyttelse gennem denne hjemmeside.

Da midlerne dog var meget begrænsede i forhold til projektets totale omfang, udvalgte Fyn som testområde med en anslået billedmængde på 250.000 skrå- og lodoptagelser. Projektet skulle, udover skanning af de mange forskellige billedtyper, opbygge et netsted, hvor det dels var muligt at placere billederne, dels sammenligne forskellige årgange af historiske lodfotoserier. Det afgørende var at udvikle et netsted, hvor det ville være muligt at få brugerne, der kendte de på gældende ejendomme og områder, til at placere billederne korrekt.

Netstedet gør det muligt at søge billeder inden for det ønskede kortudsnit, ligesom man kan søge billeder med almindelig tekstsøgning. Derudover kan områder sammenlignes ved at have forskellige historiske ortofotokort som baggrund. Et område kan sammenlignes ved glidende at skifte fokus fra det sæt f.eks. 1954 til kortet fra 1996. Derved kan de enkelte skråbilleder også lettere placeres.

Netstedet blev som nævnt frigivet september 2012, og der har siden været hektisk aktivitet med detaljerede placeringer af de enkelte billeder- mere end 45 % af de uploadede 45.000 billeder var allerede efter 4 uger blevet placeret korrekt. Status pr 1. april er, at 151.000 billeder er uploadet, af disse er nu mere end 100.000 blevet placeret korrekt. På siden kan brugerne følge med i, hvor mange billeder af hver serie der er uploadet samt hvor mange der er placeret korrekt. Derudover er der mulighed for at se, hvem der har været mest aktiv på netstedet.

Udover muligheden for at placere de enkelte billeder korrekt, kan der tilføjes oplysninger om de enkelte billeder. Hen over sommeren vil en række forskellige lodbilleder ligeledes blive lagt ud på netstedet. Lodbilleder har som regel bedre metadata, hvorfor disse ikke skal placeres som skråbillederne, men der skal dog være mulighed for at placere billederne korrekt bl.a. ved at kunne dreje disse billeder.

Udover denne nye udvikling har der været ønsker fra brugerne om en række andre muligheder. Alle udviklingstiltag koster penge, så disse må prioriteres. Der arbejdes på at skabe et brugerforum, således at brugerne kan vejlede hinanden men også kommentere og skabe et debatsted. Derudover er der en række tekniske ønsker om at kunne give billeder man er usikker på en særlig farve eller markering.

Det Kongelige Bibliotek har udover at lancere netstedet, været rundt i lokalområdet for at formidle projektet og vi har løbende haft et samarbejde med forskellige lokalhistoriske personer og organisationer.

Brugerne er mange forskellige uden at vi har en præcis viden om hvem det er. Vi har haft møder med en mindre skare for at vejlede ønskerne til udviklingen. I første omgang udvalgte en testgruppe før projektet gik i gang og efterfølgende har vi kommunikeret med nogle af de mest aktive. Vi må kun kontakte personer, der selv har stillet spørgsmål vedrørende hjemmesiden og enkelte har ikke ønsket at deltage i dybere analyser. Vi har haft 2 af superbrugerne på besøg, dels for at vise dem originalmaterialet dels for at høre om deres erfaringer og ønsker.

De 2 brugere repræsenterede to meget forskellige typer, den ene meget forankret i lokalsamfundet gennem generationer, den anden tilflytter med stor passion for lokalhistorie generelt, men også med en række ambitioner om at kunne udnytte materialet mere systematisk.

Udover den helt oplagte lokal- og slægtshistoriske anvendelse, har brugerne set muligheder for at undersøge forskellige aspekter af lokalområdets udvikling. Den ene superbruger er således meget interesseret i benzintankens udvikling, dvs hvor og hvem etablerede benzinstationer før de store tankstationer tog over. Et andet aspekt har været mere kuriøst at undersøge isboders udbredelse samt transformatorstationernes placering og udvikling.

De to brugere har udviklet hver deres måde at bruge siden på og kunne supplere hinandens erfaringer. Den ene bruger anvender en del tid på systematisk at tilføje oplysninger om de enkelte ejendomme såsom adresse, ejerlav og evt lokalhistorie. Derved skabes ny værdi for andre lokalhistorikere. De efterlyste begge et brugerforum således at fejl og fif kunne deles med andre.

Kombinationen af historiske skråbilleder og lodbilleder forventer vi giver helt nye muligheder for analyse af landskabet. Derudover vil den historiske udvikling af såvel land som by kunne illustreres på helt nye måder.

Det er lykkedes at opbygge et system, der uden større udviklingsomkostninger kan udvides til at dække hele landet. Samtidig har organiseringen af skanningsflowet gjort det muligt at digitalisere til priser, der gør det muligt meget billigere end tidligere at digitalisere de store mængder af fotografier, der findes i samlingen, hvis der kan skaffes ekstern finansiering.

Det Kongelige Bibliotek er derfor gået i gang med at undersøge mulighederne for yderligere ekstern finansiering.

Med tiden håber vi at hele samlingen af luftfoto kan gøres tilgængelige, ligesom andre geografiske billeder kunne kobles på netstedet. På sigt vil dette sammen med udviklingen af Digdag-netstedet kunne give helt nye koblinger af forskellige typer af materiale fra en lang række arkiver, biblioteker og museer. ●

Fakta om brugerne

Mere end 400 aktive brugere - de 10 flittigste har mere end 10.000 point hver, dvs de har flyttet mere end 3000 billeder alternativt givet oplysninger, hver korrekt placeret billede giver 3 point, kommentarer 2 point og en simpel flytning 1 point.

Statistikken opdateres løbende så brugerne kan se hvor mange billeder der findes, samt hvor mange der er placeret korrekt. Brugere kan følge hinandens aktiviteter.

En del brugere i lokalarkiver arbejder sammen for at sikre korrekt placering.

Enkelte superbrugere er meget systematiske med håb om total dækning af hele Fyn. De arbejder på at berige siden med relevante oplysninger om de enkelte ejendomme.

Hjemmesiden er www.kb.dk/danmarksetfraluffen